

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

С. М. Рогач д. е. н., професор
НУБіП України

Розвиток органічного виробництва є досить актуальним на сьогодні через низку явних екологічних, економічних та соціальних переваг, що притаманні цій сфері діяльності. У цілому, проблема екологізації сільськогосподарського виробництва є актуальною для всіх розвинутих держав. Оформлена в концепцію органічного виробництва, вона втілює ідею здорового способу життя та здорового харчування.

Відповідно формування та функціонування ефективного ринку органічної сільськогосподарської продукції, адаптованого до економічних викликів сьогодення, неможливе без відповідного механізму, що забезпечує вдосконалення системи управління, виробничо-організаційних відносин, забезпечення фінансової стійкості та прибутковості підприємств, збалансованості інтересів усіх суб'єктів господарювання, суспільства і держави. Така гармонізація інтересів у нестабільних сучасних політичних та економічних умовах України надзвичайно важлива для держави й населення, оскільки вона виступає гарантом політичної, економічної, соціальної стабільності в державі, поліпшення макроекономічної ситуації та якості життя суспільства. Водночас ця проблема є важливою і на мікроекономічному рівні для вітчизняних товаровиробників. Адже вони в умовах несформованого ринку й конкурентного середовища, а також правової незахищеності вітчизняного виробництва зацікавлені в такій стабілізації, яка є важливою передумовою реалізації їх стратегічних інтересів.

Формування базових засад організаційно-економічного механізму в органічному виробництві забезпечується за допомогою двох рівнів: «зверху» державними органами влади (Міністерством аграрної політики та продовольства України, Міністерством екології та природних ресурсів України й відповідними департаментами, санітарно-епідеміологічною і карантинною службами та іншими), центральними і регіональними законодавчими та виконавчими органами влади; «знизу» - виробниками органічної сільськогосподарської продукції, переробними підприємствами, експортерами та імпортерами, споживачами та їх асоціаціями.

Серед основних завдань державного регулювання переходу сільськогосподарських підприємств на екобезпечні методи господарювання варто виділити наступні:

- створення умов для відтворення природних ресурсів, насамперед земельних, включаючи відтворення ґрунтової родючості;
- запобігання екологічній небезпеці, шляхом обмеження техногенного навантаження на агроєкосистеми.

Значені завдання можуть бути реалізовані через відповідний організаційно-економічний механізм, який має відображати взаємозв'язок держави з господарюючими суб'єктами, забезпечуючи сталий розвиток сільськогосподарського виробництва на основі його екологічного спрямування. При цьому, пріоритетним має бути ефективне виробництво фізіологічно повноцінної продукції, підвищення її якості, відтворення ґрунтової родючості, поліпшення стану довкілля.

Формування організаційно-економічного механізму розвитку органічного сільського господарства методологічно має реалізуватися через низку заходів із застосуванням відповідних інструментів впливу та системи належного нормативно-правового, інформаційного та методичного забезпечення (рис. 1).

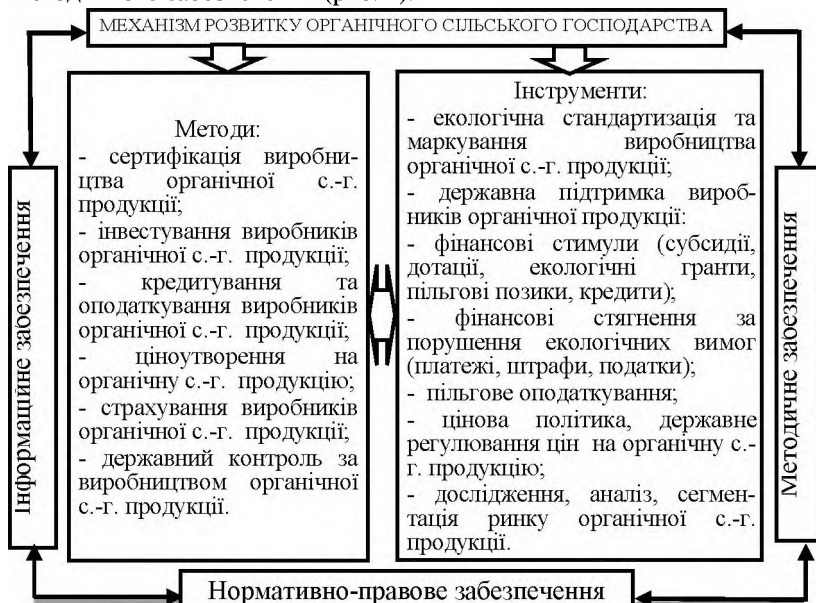

Рис. 1 Формування організаційно-економічного механізму розвитку органічного сільського господарства

Саме комплексне врахування та реалізація зазначених методів та інструментів сприятиме формуванню збалансованого організаційно-економічного механізму, який забезпечить зростання ефективності виробництва органічної сільськогосподарської продукції в аграрному секторі національної економіки.

З метою забезпечення стабільної екологічної ситуації в процесі сільськогосподарського виробництва необхідна розробка цільових державних програм по веденню органічного сільськогосподарського виробництва, спрямованого на ресурсозбереження і підвищення якості продукції та довкілля.

Уряд може передати Міністерству аграрної політики та продовольства України, за співпраці Міністерства екології та природних ресурсів України, повноваження щодо підготовки остаточної Програми розвитку та створення на рівні міністерств комісії з виконання основних її завдань. Окрім цього, необхідно провести ряд інших заходів, що підвищать рівень довіри споживачів до органічної продукції за участі експертів Міністерства аграрної політики та продовольства, представників науково-дослідних центрів та екологічно спрямованих організацій, що опосередковано сприятиме збільшенню попиту на дану продукцію.

Важливим поштовхом розвитку органічного виробництва в Україні став швейцарсько-український проект «Сертифікація в органічному сільському господарстві та розвиток ринку в Україні», що впроваджений Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL Швейцарія). У рамках цього проекту в 2007 р. було створено ТОВ «Органік стандарт» - перший український орган сертифікації з надання послуг у сфері органічного виробництва [2]. Нині такі організації, як Федерація органічного руху України, консультативний орган QueS, Retail Academy, Organic Business та ін., сприяють розвитку органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні.

На особливу увагу щодо регулювання розвитку виробництва органічної сільськогосподарської продукції заслуговує міжнародний досвід сертифікації органічних сільськогосподарських підприємств відповідно до стандартів. Базовими для розробки національних стандартів органічного агровиробництва є стандарти Міжнародної Федерації органічних сільськогосподарських рухів (IFOAM), у яких зазначені вимоги до органічного виробництва [3]. Міжнародні Стандарти відображають сучасний рівень органічного виробництва і містять вимоги з виробництва, переробки зберігання та реалізації органічної сільськогосподарської продукції. Головною метою сертифікації є здійснення контролю на усіх етапах життєвого циклу

сільськогосподарської продукції, що забезпечує «прозорість» виробництва.

Сфера дії органічної сертифікації досить широка і визначається складом її об'єктів, що включає: землі, продукцію, роботи і послуги, до яких пред'являються вимоги екологічної безпеки; технологічні процеси виробництва; природні і техногенні чинники [4]. Кожні стандарти, згідно з якими здійснюється сертифікація виробництва органічної продукції, мають власні знаки маркування, що розміщуються на упаковці готової продукції та мають на меті допомогти споживачеві вирізнити органічну продукцію з поміж іншої.

Варто зазначити, що для формування організаційно-економічного механізму розвитку виробництва органічної сільськогосподарської продукції істотне значення має врахування наукового потенціалу в сфері екологічної спрямованості сільського господарства, розвиток якого, на нашу думку, можливий при проведенні прикладних наукових досліджень у рамках Концепції сталого розвитку АПК, впровадженні експериментальних наукових розробок у виробництво, пропаганді інновацій через інформаційно-консультаційну службу, проведенні виставок-ярмарків.

Для розвитку виробництва органічної сільськогосподарської продукції потрібні теоретичні і практичні дослідження з розширеного відтворення ґрунтової родючості. Ґрунтово-кліматичні умови країни дозволяють значно розширити обсяги органічного землеробства, які за експертними оцінками можуть досягти 7% у 2020 році [5].

Цілями здійснення заходів по підтримці ґрунтової родючості є збереження і раціональне використання земель сільськогосподарського призначення й агроландшафтів, а також створення умов для збільшення обсягів виробництва високоякісної сільськогосподарської продукції при виконанні комплексу організаційно-технологічних і економічних заходів з використанням сучасних досягнень науки й техніки. Необхідно забезпечити, як пряме виділення державних інвестицій на будівництво, реконструкцію й відновлення об'єктів меліорації, проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, так і надання державної підтримки відносно окремих заходів та передбачити їх у державній цільовій програмі.

З метою прискореного розвитку органічного виробництва сільськогосподарської продукції необхідно вирішити ряд організаційно-правових проблем, що передбачено в прийнятому Законі України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [6]. Визначальними з яких є формування дієвого організаційно-економічного механізму розвитку органічного виробництва через системну сертифікацію підприємств і продукції, створення інфраструктури виробництва органічних продуктів та ефективного їх просування на ринку. Одночасно слід запровадити

єдину державну систему реєстрації прав на нерухомість, посилити контроль за землекористуванням та охороною земель, посилити гарантії громадянам щодо прав власності на землю.

Список літератури

1. Органік в Україні / Федерація органічного руху України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://organic.com.ua/uk-homepage/2016_01_26_13_39_01

2. Головченко Н.М. Підвищення доходів виробників органічної продукції/Н.М.Головченко//Державна підтримка агросфери: еволюція, проблеми. – К.: Четверта хвиля, 2008. – С.186-190

3. IFOAM International Federation of Organic Agriculture Movements General assembly. "Principles of Organic Agriculture". - 2013. - С. 1-4 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ifoam.bio/>

4. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» № 771/97-ВР від 23.12.1997 р. // Урядовий кур'єр від 24.01.1998. – (Зі змін.).

5. Лупенко Ю.О. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / Ю.О. Лупенко; за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. - К.: ІАЕ, 2012. - 182 с.

6. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» № 425-VII від 03.09.2013 р. // Урядовий кур'єр від 17.10.2013 № 190. - (Зі змін.).